

УДК 658.14

ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА І РОЗРОБКА ЗАХОДІВ З ПІДВИЩЕННЯ ЇЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

Дробишева О.О., к.е.н.

Шишкова А.О.

Запорізька державна інженерна академія

В статті розглянуто основні теоретичні положення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства. Встановлено, що під ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства слід розуміти її результат, отриманий або потенційно можливий в процесі перетворення певних ресурсів у кінцевий продукт (роботу, послугу). Рівень ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства характеризується рівнем його витрат, результатів і фінансового стану. Розглянуто найголовніші методи оцінки ефективності діяльності підприємства та сконцентровано увагу на системі показників здійснення такої оцінки. Загальна характеристика ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства може бути визначена за допомогою показників ефективності використання основних фондів, активів, акціонерного капіталу, інвестицій, трудових ресурсів та господарської діяльності підприємства. Доведено, що для мінімізації економічних ризиків доцільно використовувати методи сучасної діагностики фінансово-економічного стану суб'єктів господарської діяльності: дью-ділідженс, метод економічних нормалей, нечітко-множинний метод і діагностичний бенчмаркінг. Виділено резерви збільшення прибутку. З урахуванням проведеного дослідження розроблено практичні рекомендації щодо підвищення ефективності господарюючих суб'єктів.

Ключові слова: фінансово-господарська діяльність, ефективність, конкурентоспроможність, прибуток, рентабельність, резерви

UDC 658.14

FINANCIAL AND ECONOMIC ACTIVITY RESEARCH AND ELABORATION OF MEASURES TO ENHANCE ITS EFFICIENCY

Drobysheva O.O., PhD in Economic

Shishkova A.

Zaporozhyye State Engineering Academy

The article presents the basic theoretical concepts of financial analysis and business enterprises. It has been established that during the financial performance and business enterprises should be understood the result obtained or the potential in the conversation of certain resources to final product (work, services). The most important

methods of evaluating the effectiveness of the company are considered and it is also focused attention on the scorecard of such an assessment. Overview of efficiency of financial and economic activities can be determined by using the performance of fixed funds, stocks, stock capitals, investments, labor and business enterprises. It is scientifically proven that to minimize economic risks one must acquire aid from the methodology of modern diagnostics in various business entities such as due diligence, the method of economic normality, fuzzy set method and diagnostic benchmarking. Profitable reserves are highlighted. According to the following research several recommendations should be put into practice to raise and maximize the output of business entities.

Keywords: financial and economic activity, efficiency, competitiveness, revenue, profitability, reserves

Актуальність проблеми. Учасники економічних відносин в сучасних умовах ринкової економіки зацікавлені в отриманні достовірної, повної та об'єктивної інформації щодо фінансового стану як власного підприємства, так і своїх партнерів. Для визначення і оцінювання ефективності фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства потребуються постійний контроль та аналіз процесів, пов'язаних із зміною зовнішніх умов, кон'юнктури ринку, податкового законодавства. Кожний, хто веде підприємницьку діяльність, повинен чітко представляти потребу на перспективу у фінансових, матеріальних, трудових і інтелектуальних ресурсах, джерел їх одержання, а також вміти вірно розрахувати ефективність використання ресурсів у процесі господарювання.

Всі етапи підприємницької діяльності від формування підприємства до поступового підвищення ефективності його господарювання потребують досліджень, оскільки саме на підставі результатів аналізу розробляються та формуються продуктивні управлінські рішення. Оцінка використання активів, доходів та витрат за звітний період, виявлення факторів, які негативно або позитивно впливають на кінцеві фінансові результати є основним завданням аналізу фінансово-господарської діяльності будь-якого підприємства.

Досягнення та подальше забезпечення належного рівня конкурентоспроможності підприємства є ключовим управлінським завданням у короткостроковому та довгостроковому періодах. При цьому вважається, що фінансово-господарська діяльність підприємства

має забезпечувати приріст добробуту його власників та працівників. Досягти цього неможливо без адекватного вирішення у повсякденній роботі сукупності питань збільшення прибутку та підвищення рентабельності [1, с. 76].

Аналіз останніх наукових досліджень. В українській і зарубіжній практиці є багато різноманітних методик аналізу фінансово-економічного стану підприємства, результати яких відображають фінансово-економічну стабільність або нестабільність діяльності підприємства. Проблема порушення фінансово-економічної стабільності функціонування підприємства висвітлено у роботах А. Д. Шеремета, Г. О. Крамаренко, М. І. Баканова, В. В. Ковальова, В. Г. Артеменко, М. В. Беллендир, О. В. Ефимовой, Е. С. Стоянової Дж. К. Ван Хорна, Е. С. Стоянової, В. Д. Белкіна та інших.

Існуюче різноманіття показників дозволяє керівництву підприємств здійснювати самостійний вибір необхідних показників для аналізу його стану. Основним недоліком наявних методик є відсутність критеріїв оцінки в залежності від стадії життєвого циклу підприємства, не дивлячись на те, що кожному етапу життєвого циклу притаманні організаційно-економічні особливості, які обов'язково необхідно враховувати.

Отже, необхідно проводити подальше вивчення та уточнення основних категорій і методів фінансово-економічного аналізу в умовах жорсткої конкуренції, оскільки механізм оцінки фінансово-господарського стану підприємства повинен розроблятися з урахуванням безлічі факторів і критеріїв, повний перелік яких визначити досить складно.

Мета роботи полягає в обґрунтуванні напрямів розвитку аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств з ціллю максимального врахування його результатів в процесі розробки заходів з підвищення її ефективності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підприємці в умовах ринкової економіки мають можливість домогтися стабільного успіху, якщо будуть постійно збирати й акумулювати інформацію як про стан цільових ринків, положенні на них конкурентів, так і про власні можливості й перспективи, про свої фінансові ресурси.

Фінансово-господарська діяльність підприємства – це сукупність виробничих і фінансових процесів і відносин на підприємстві, що

забезпечують створення продуктів, які володіють певними споживчими властивостями. Зміст фінансово-господарської діяльності становить процес перетворення ресурсів у конкретні результати [1, с. 45].

Для того, щоб визначити шляхи підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, необхідно виявити ті чинники, які мають негативний вплив, а потім з'ясувати, чи здатне підприємство підвищити рівень ефективності своєї фінансово-господарської діяльності при усуненні даних факторів, і який є для цього у підприємства потенціал. Виявлення гальмівних чинників і резервів зростання здійснюється на підставі аналізу ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, який, як правило, включає в себе аналіз використання ресурсів підприємства, оцінку їх впливу на рівень собівартості, аналіз результатів діяльності та оцінку фінансового стану підприємства [2, с. 145].

За допомогою аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства можна об'єктивно оцінити: майновий стан підприємства, ступінь підприємницького ризику, достатність капіталу для поточної діяльності і довгострокових інвестицій, потребу в додаткових джерелах фінансування, можливість погашення зобов'язань перед третіми особами, а потім, по його результатам, прийняти обґрунтовані рішення.

Наявність та ефективність використання фінансових ресурсів забезпечують позитивні результати в будь-якій сфері бізнесу.

Для того, щоб підприємство успішно існувало, необхідно приділяти серйозну увагу вивченню сильних напрямів своїх конкурентів. У сучасних реаліях стає недостатнім вивчення динаміки показників одного конкретного підприємства, не враховуючи і не порівнюючи його функціонування з іншими. Стає важливим навчатися у кращих у своїй галузі, брати на озброєння прогресивний досвід зарубіжних колег. Для мінімізації економічних ризиків доцільно використовувати методи сучасної діагностики фінансово-економічного стану суб'єктів господарської діяльності. До таких, досить нових, методів для нашої країни відносяться: *due diligence* (дью-ділідженс), метод економічних нормалей, нечітко-множинний метод і *benchmarking* (діагностичний бенчмаркінг). Дані методи діагностики дають можливість взаємодоповнення притаманних бізнесу окремих якісних характеристик

внутрішнього і зовнішнього оточення підприємства і розрахунків кількісних показових критеріїв підприємницької діяльності [3, с. 46].

Серед різних методів, що сприяють збільшенню ефективності діяльності підприємства, у тому числі і економічної, є метод бенчмаркінг. Даний метод в основному застосовується в маркетингу, маркетингових дослідженнях. Бенчмаркінг можна також застосувати і для збільшення економічної ефективності фінансових стратегій підприємства. Цей спосіб дослідження використовує чужий досвід, передові досягнення кращих компаній для підвищення ефективності виробництва, удосконалювання бізнес-процесів. Він заснований на аналізі конкретних результатів і їх використанні у власній діяльності.

Бенчмаркінг також називають попарним аналізом, який проводить порівняння кожного фактора, показника попарно з аналогічним показником основного конкурента. Подібний аналіз дозволяє визначити ті області, в яких аналізована компанія програє головному конкурентові або ринку в цілому, і сконцентрувати основні управлінські зусилля на здійсненні тих заходів, які дозволять наздогнати конкурентів. Застосовуючи даний метод, не можна розглядати фінансову стратегію якимось одним параметром або показником. Підвищення показників рентабельності, збільшення розміру прибутку, обсягу продажів, закупівель, забезпечення реальної збалансованості планованих витрат і доходів підприємства, визначення фінансових взаємин з бюджетом, банками і т.д. Все це є результатом реалізації фінансової стратегії. Тому метод функціонального бенчмаркінгу слід застосовувати до основних показників, які в підсумку утворюють результат фінансової стратегії [4, с. 118-119].

Щоб успішно розвиватися в умовах ринкової економіки і не допустити банкрутства підприємства, потрібно розуміти, як керувати фінансами, яку частку повинні займати власні кошти, а яку позикові.

Загальна характеристика ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства може бути дана за допомогою цілого ряду показників, основними з яких є:

- показники ефективності використання основних фондів;
- показники рентабельності, платоспроможності, ділової активності та фінансової стійкості
- показники ефективності використання трудових ресурсів та ін.

Фінансово-господарська діяльність виступає діяльністю, насамперед, з приводу її основи – фінансів підприємства. Проте ефективність організації фінансів виступає як фінансовий стан підприємства, який залежить від ефективної організації всього грошового обігу. Тому фінансово-господарська діяльність як поняття охоплює широкий спектр діяльності в рамках підприємства, що з контролю за забезпеченням грошових розрахунків, отриманням грошових доходів і здійсненням витрат, формуванням і розподілом грошових накопичень і фінансових ресурсів [5, с. 14].

Різноманітна фінансово-господарська діяльність підприємства здійснюється на підставі планово-прогнозних поточних і оперативних фінансових документів. Об'єктами планування, регулювання та контролю у них виступають грошові та фінансові відносини, матеріалізовані у відповідні показники. Головними об'єктами фінансово-господарської діяльності виступають ті різноманітні грошово-фінансові відносини підприємств, які складають зміст фінансів підприємств.

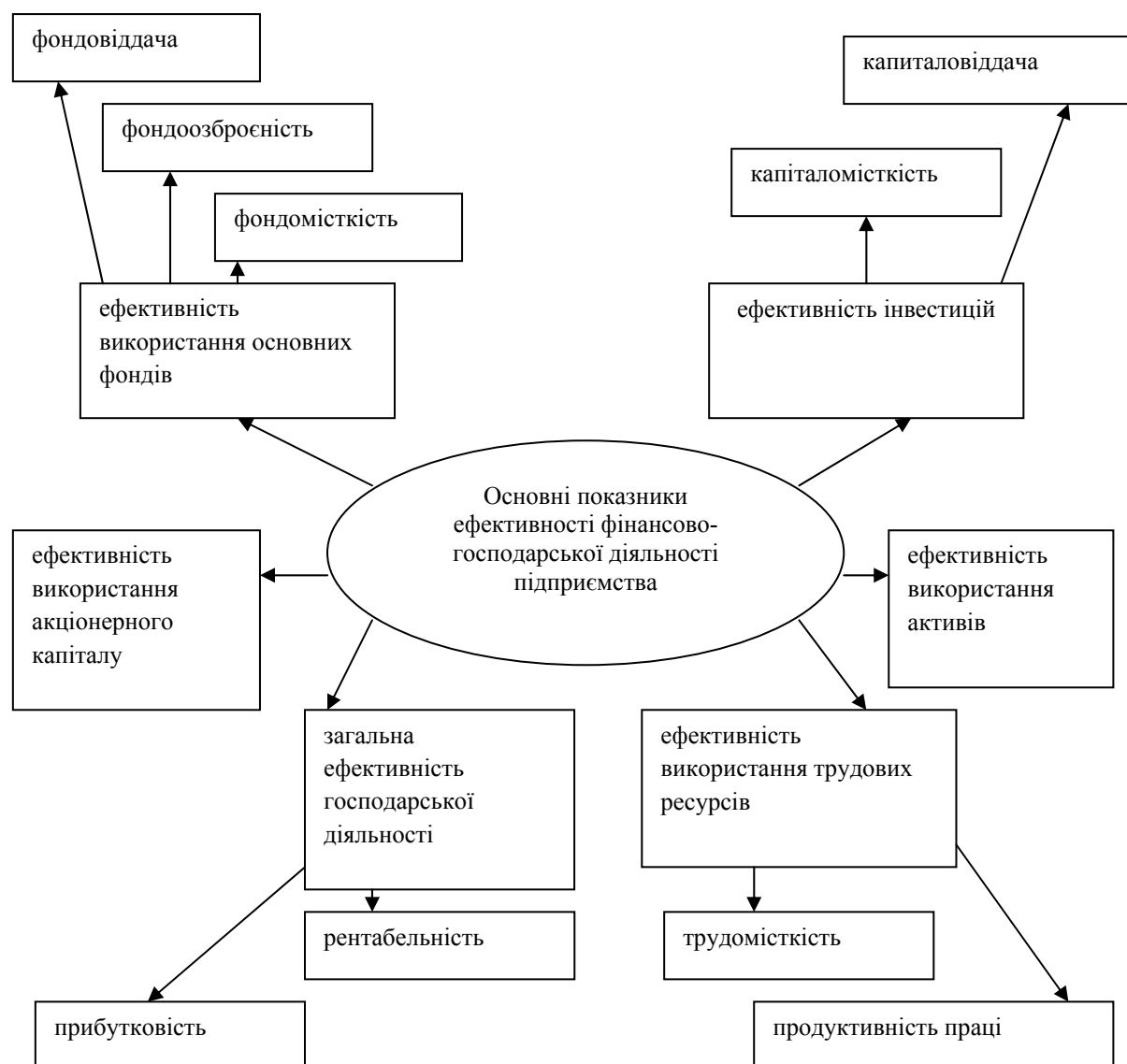
Загальна характеристика ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства може бути представлена за допомогою таких груп показників: 1) ефективності використання основних фондів; 2) ефективності використання активів; 3) ефективності використання акціонерного капіталу; 4) ефективності інвестицій; 5) ефективності трудових ресурсів; 6) ефективності господарської діяльності (рис. 1).

Під ефективністю фінансово-господарської діяльності підприємства слід розуміти її результат, отриманий або потенційно можливий в процесі перетворення певних ресурсів у кінцевий продукт (роботу, послугу). Рівень ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства характеризується рівнем його витрат, результатів і фінансового стану [1, с. 14].

Саме тому для того, щоб визначити рівень ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, необхідно розрахувати комплекс показників, що характеризують його результативність, фінансовий стан і витрато ємність.

На нашу думку, основною метою оцінки фінансово-господарської діяльності підприємства є отримання невеликого числа ключових (найбільш інформативних) параметрів, що дають об'єктивну і точну картину фінансового стану підприємства, його прибутків і збитків, змін

у структурі активів і пасивів, у розрахунках з дебіторами і кредиторами [6, с. 78]. Щоб постійно покращувати господарську діяльність і забезпечувати зростання прибутковості, треба шукати невикористані можливості збільшення прибутку, тобто резерви зростання. Ці резерви слід розподілити на три групи: резерви операційної, інвестиційної та фінансової діяльності.

*Рис. 1. Основні показники ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства
Джерело: розроблено авторами за [2, 3, 8]*

Рационалізація ресурсозабезпечення і ресурсовикористання; впровадження інноваційного менеджменту на всіх ієрархічних рівнях підприємства, гнучкі виробничі системи й оптимізація розмірів виробничо-збутової діяльності, вдосконалення організації виробництва та праці й застосування найбільш ефективних способів просування

товарів на ринку; дієвий контроль і стимулювання високопродуктивної праці належать до резервів операційної діяльності.

Резервами інвестиційної діяльності є: оптимізація інвестиційного портфеля і вихід із неефективних інвестиційних проектів; підвищення ефективності реалізації проектів реального та фінансового інвестування.

До резервів фінансової діяльності відносять: ефективне розміщення власного та іншого капіталу в рентабельні активи; залучення довгострокових позик і кредитів; ефективне реінвестування прибутку та раціональна дивідендна політика [5, с. 433].

Резерви збільшення прибутку є можливими:

- за рахунок збільшення обсягу випуску продукції (робіт, послуг);
- за рахунок зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- за рахунок економії і раціонального використання коштів на оплату праці робітників та службовців;
- за рахунок запровадження досягнень науково-технічного прогресу, в результаті чого зростає продуктивність праці.

Висновки. В умовах кризового стану економіки України значно зростають роль і значення своєчасного й якісного аналізу фінансово-економічної діяльності господарюючих суб'єктів і визначення шляхів зміцнення фінансової стійкості та підвищення конкурентоздатності. Фінансово-економічний стан підприємства повинен систематично і всебічно оцінюватися з використанням наявних видів і методів аналізу, комплексу різноманітних показників. Необхідно виявляти фактори, що впливають на фінансово-економічну стійкість і стабільність функціонування підприємства. Це дозволить: визначити «болючі» точки у фінансовій діяльності підприємства; критично оцінити фінансові результати діяльності підприємства і його фінансовий стан як у статистиці за аналізований період, так і в динаміці за ряд періодів; знайти шляхи більш ефективного використання фінансових ресурсів, раціонального їх розміщення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Артеменко В.Г. Финансовый анализ : учеб. пособ. / В. Г. Артеменко, М. В. Беллендир. – М. : ДИС, 2006. – 126 с.
2. Коваленко О.В. Економічне управління підприємством : навч. посіб. / А. М. Колосов, О. В. Коваленко, С. К. Кучеренко, В. Г. Бикова ; за заг. ред. А. М. Колосова — Старобільськ : Вид-во держ. закл. «Луган. Нац. Ун-т імені Тараса Шевченка», 2015.- 352 с.

3. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: Навч. посібник. Видання третє, перероб. і доп. – Київ: «Центр навчальної літератури», 2012. – 531с.
4. Коваленко О.В. Бенчмаркінг – елемент механізму антикризового управління підприємством / Коваленко О.В. // XI Міжнародна науково-практична конференція «Біосферно-ноосферні ідеї В.І. Вернадського й еколого-економічні та гуманітарні проблеми регіонів» : тези доповідей (6-8 трав. 2009 р.). – Кременчук : КДПУ імені Михайла Остроградського, 2009. – С. 118 – 119.
5. Финансовый менеджмент: Теория и практика: Учебник / Под ред. Е.С. Стояновой. – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Перспектива, 2013. – 656 с.
6. Стражев В.П. Анализ хозяйственной деятельности: Учебник для вузов. – М.: Банки и биржи, ЮНИТИ, 2008. – 452 с.
7. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства : навч. посіб. / Г.В. Савицька. – К. : Знання, 2004. – 654 с.
8. Ткачук Г.Ю. Підходи до оцінки ефективності господарської діяльності підприємства / Г.Ю. Ткачук // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. Сер. : Бухгалтерський облік, контроль і аналіз : міжнар. зб. наук. пр. / Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир: ЖДТУ, 2015. – С. 366-381.